

АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ ТА РОЛІ ІНКЛЮЗИВНОГО РИНКУ ПРАЦІ У ЗМЕНШЕННІ СОЦІАЛЬНОЇ УРАЗЛИВОСТІ

Ірина Цимбалюк

доктор економічних наук, професор кафедри менеджменту

Волинський національний університет імені Лесі Українки, просп. Волі, 13, Луцьк, Україна, 43025, tsymbaliuk.iren@vnu.edu.ua

ORCID: 0000-0003-0506-2262

Наталія Павліха

доктор економічних наук, професор кафедри міжнародних економічних відносин та управління проектами

Волинський національний університет імені Лесі Українки, просп. Волі, 13, Луцьк, Україна, 43025, nataliia.pavlikha@vnu.edu.ua

ORCID: 0000-0001-5191-242X

У статті проведено аналіз структури доходів населення України, виявлено ключові джерела їх формування та динаміку до виникнення війни. Основною метою є науковий аналіз структури та джерел формування доходів населення задля обґрунтування стратегій та шляхів зниження соціальної уразливості населення через створення інклюзивного ринку праці. Проаналізовано динаміку показників структури доходів та виявлено значущу роль заробітної плати у забезпеченні фінансової стійкості населення. Виокремлено, що в 2023 р. спостерігалось послідовне зростання середньомісячної заробітної плати, що свідчить про певну стабільність ситуації на ринку праці після попередніх коливань. З'ясовано, що це стало результатом активізації економічної діяльності, збільшення конкуренції між підприємствами за кваліфікованих працівників, зростання виплат у бюджетному секторі та впливу соціально-економічної політики. Водночас розкрито, що військовий конфлікт негативно вплинув на добробут населення, посиливши його соціальну уразливість. Хоча економіка країни зуміла адаптуватися до критичних умов, продовжують існувати загрози соціальної уразливості. Установлено чинники, що сприяють поліпшенню фінансового стану домогосподарств України, проте стверджується, що несвоєчасне або нерівномірне поліпшення фінансового стану може призвести до зростання соціальної уразливості серед окремих верств населення. Доведено необхідність розроблення та впровадження ефективних соціальних програм і стратегій для забезпечення сталого й рівномірного підвищення рівня життя усіх громадян. Наголошено, що війна в Україні посилює соціальну уразливість населення, і ця ситуація вимагає комплексного соціального захисту, спрямованого на підтримку та захист уразливих груп. Обґрунтовано, що інклюзивний ринок праці може відігравати важливу роль у зменшенні соціальної уразливості та підвищенні доходів населення України. Запропоновано конкретні заходи, такі як розширення програм навчання, заохочення бізнесу до створення робочих місць для різних груп працівників, підтримка інновацій та малих підприємств, а також упровадження політики соціального захисту, спрямованої на підтримку громадян у важких життєвих ситуаціях. Стверджується, що запропоновані заходи сприятимуть підвищенню соціальної стабільності та зменшенню соціальної уразливості населення в умовах війни та економічних викликів.

Ключові слова: структура доходів населення, джерела доходів, аналіз доходів, інклюзивний ринок праці, соціальна уразливість, заробітна плата, економічна стабільність, війна в Україні, стратегії, ринок праці, економічні виклики.

Актуальність роботи. Військова агресія Російської Федерації проти України призвела до серйозних змін у соціально-економічному ландшафті країни. Масштабні руйнування виробничого капіталу та інфраструктури, загальна криза безпеки та загострення політичних проблем суттєво вплинули на життя громадян України. Унаслідок цього конфлікту національна економіка зіткнулася зі значними викликами, серед яких – скорочення робочих місць, утрата доходів та зниження купівельної спроможності населення. Важливим аспектом цього періоду

є не лише загальнонаціональна політична нестабільність, а й зростаюча соціальна нерівність і складна економічна ситуація. Спричинені цим чинники негативно позначаються на структурі доходів населення та його соціальній уразливості, а зміни на ринку праці створюють нові виклики для забезпечення стійкості та добробуту громадян.

Розуміння впливу цих чинників на структуру доходів та соціальну уразливість населення стає важливим завданням для подальшого соціально-економічного розвитку України. У цьому

контексті ключовим завданням дослідження є визначення ролі інклюзивного ринку праці у забезпеченні економічної стійкості в умовах сучасних викликів і загроз. Розроблення стратегій сприяння інклюзивності на ринку праці може стати ключовим чинником у підвищенні доходів населення та зменшенні ризику уразливості в економічному вимірі в умовах сучасних змін у суспільстві.

Проблемам аналізу різноманітних аспектів регулювання та формування доходів населення, оцінювання соціально-економічної нерівності в Україні та її масштабів присвячено значну кількість досліджень вітчизняних учених. Зокрема, ці питання привертають увагу таких науковців, як Г. Юрчик, Н. Самолук, М. Вдовин, Л. Зомчак, Т. Міщук [1; 2], а також О. Бервено, О. Пашенко, О. Жарікова, Л. Олійник [3; 4], дослідження яких розкривають теоретичні аспекти доходів населення, динаміку їх формування, а також сучасний стан добробуту населення в Україні в умовах глобалізації. Окрема увага приділяється інклюзивному ринку праці, де вчені, такі як Л. Шинкарук, Ю. Власенко, В. Геращенко, С. Міщенко і Л. Капранова, Л. Смельяненко, К. Дзензелюк [5–7], розглядають проблеми диференціації доходів та можливості регулювання ринку праці в умовах трудоворесурсної волатильності. Загальний внесок цих досліджень полягає у розумінні ключових аспектів доходів населення та інклюзивного ринку праці, що може сприяти розвитку стратегій для забезпечення економічної стійкості та інклюзивності в сучасному суспільстві. Однак, незважаючи на значну кількість наукових публікацій, питання взаємозв'язку між структурою доходів населення та ринковою уразливістю залишаються недостатньо вивченими. Потребують також поглибленого дослідження проблеми інклюзивного ринку праці як інструменту зниження соціальної уразливості та розроблення ефективних стратегій для підвищення доходів населення.

Мета статті полягає у проведенні наукового аналізу структури та джерел формування доходів населення України для обґрунтування шляхів зниження соціальної уразливості населення через формування інклюзивного ринку праці.

Матеріал і результати досліджень. У 2021 р., згідно з результатами аналізу умов життя домогосподарств, проведеного Державною службою статистики, загальний дохід одного домогосподарства в Україні в середньому становив 14 490,57 грн на місяць. Основна частина цього

доходу – оплата праці, що становила 8603,3 грн (59,8%), та пенсійні виплати у розмірі 2511,07 грн (17,3%).

Структура сукупних доходів громадян переважно складається з оплати праці – 59,8% і пенсії – 17,3% [8].

Однією з ключових ознак структури доходів є переважання оплати праці, яка становить практично 60% від загального доходу. Це свідчить про тісний зв'язок доходів домогосподарств України з їхньою зайнятістю та активністю на ринку праці. Цей факт не лише відзначає роль заробітної плати в матеріальному забезпеченні сімей, а й указує на важливість підвищення рівня оплати праці та підтримки здоров'я і працездатності населення.

Нааявність суттєвого відсотку доходів у формі пенсій, стипендій, допомог та субсидій (19,8%) підкреслює необхідність соціального захисту та підтримки найбільш уразливих верств населення. Захист і соціальна підтримка є важливими складниками структури соціально-економічної політики (рис. 1).

Тоді як українська економіка показує обмеженість підприємницьких можливостей (лише 5,7% доходів), існує потреба у створенні сприятливих умов для розвитку підприємництва та стимулювання підприємницької діяльності, що сприяє створенню нових робочих місць та інноваційному розвитку.

Структуру доходів домогосподарств України також формувала грошова допомога від родичів та інших осіб – 6,1%, перевищуючи своєю значимістю доходи від підприємницької діяльності. Такий відсоток забезпечували перекази коштів від родичів з-за кордону та осіб, що знаходяться на заробітках.

Серед негрошових доходів (3,1%) окремо варто відзначити значення вартості продукції, отриманої з особистого підсобного господарства та від самозаготівель (3,0%). Серед негрошових доходів саме це джерело займало найбільшу частку. Це є свідченням помітної ролі домашнього виробництва та власних ресурсів у покритті основних потреб населення України.

Розглядаючи зміну структури доходів домогосподарств України у динаміці, можна зауважити, що частка оплати праці впродовж періоду 2010–2021 рр. загалом зростала, змінюючись у межах від 47,2% у 2016 р. до 59,8% у 2021 р. Цьому сприяли зростання зайнятості та зарплат, а також зниження частки пільг та субсидій у складі негрошових доходів населення (рис. 2).

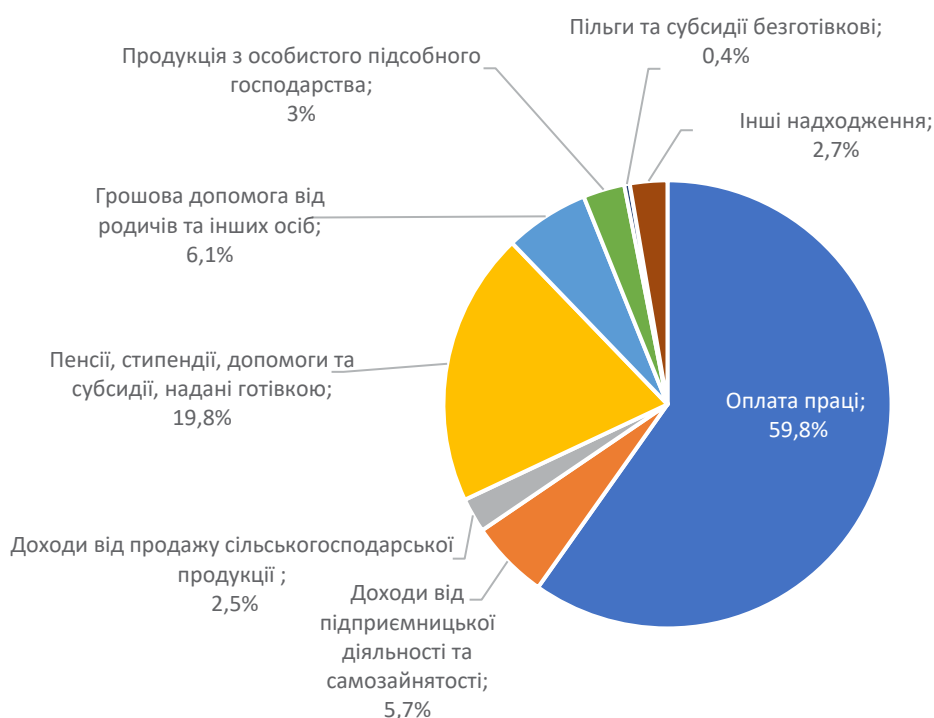

Рис. 1. Структура доходів домогосподарств України у 2021 р.

Джерело: побудовано за даними [8]

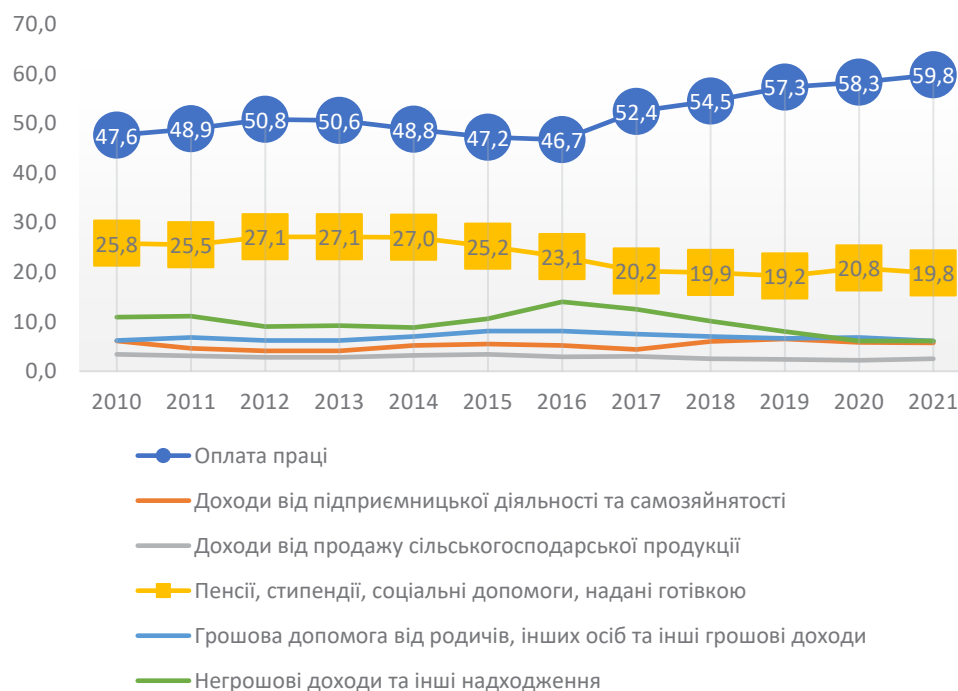

Рис. 2. Динаміка показників структури заробітної плати в Україні у період до війни

Джерело: побудовано за даними [8]

Питома вага доходів від підприємницької діяльності та самозайнятості у загальних доходах дещо коливалася, але загалом показувала відносно стабільність. Зменшення у 2018 р. було спричинене черговою економічною кризою в країні та відповідними коливаннями в секторі підприємницької діяльності. За загальним трендом можна відзначити певне зростання підприємницької активності, але ця частка не є домінуючою, що свідчить про значущу роль оплати праці в доходах.

Водночас зниження ролі пенсій у структурі доходів засвідчило певне відновлення економічної ситуації у довоєнний період та скорочення потреби в соціальних допомогах на той час.

У реаліях сучасної України заробітна плата залишається основним джерелом доходів для більшості населення. У 2021 р. заробітна плата була основним джерелом доходу для 8 603,3 (58,7%) домогосподарств України, ще 4 949,7 тис. (33,7%) проживали переважно за рахунок трансфертів, доходів від власності та інших доходів. Проводили самостійну трудову діяльність, отримуючи із цього основні доходи, 1 073,9 тис. домогосподарств, і лише 51,2 тис., або 0,3% від усіх домогосподарств, наповнювали сімейний бюджет, здійснюючи підприємницьку діяльність [8].

Протягом періоду із січня 2022 р. до червня 2023 р. середньомісячна заробітна плата в Україні зазнала значних коливань. Найвищий рівень середньомісячної зарплати було зафіксовано в грудні 2022 р., коли вона становила 15 116,40 грн. Після цього настало найбільше падіння, і в січні 2023 р. зарплата впала до 12 644,98 грн.

Однак із березня 2023 р. до червня 2023 р. спостерігалось послідовне і стабільне зростання середньомісячної заробітної плати, при цьому у червні 2023 р. вона досягла найвищого показника – 16 012,38 грн [9].

У другий рік тривалого військового конфлікту економіка України та ринок праці поступово адаптуються до надзвичайних обставин. Цей процес адаптації відображається у зміцненні економічної стійкості населення. Згідно з даними Макроекономічного моніторингу України, проведеного Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій станом на серпень 2023 р., фінансовий стан домогосподарств країни у період воєнних подій поліпшується [10].

Заходи, спрямовані на відновлення економіки та активізацію ринків праці, призводять до поступового підвищення рівня трудових дохо-

дів. Підприємства змушені конкурувати за кваліфікований персонал через зростання активності в економіці та збільшення витрат на оплату праці. Окрім того, збільшення видатків у секторі бюджету, зокрема для підтримки військових, також сприяє певному поліпшенню фінансового стану домогосподарств.

Проте важливо враховувати, що підвищення економічної стійкості не розподіляється рівномірно серед усіх верств населення. Цей процес може залишити деякі групи суспільства в уразливому стані, особливо ті, хто має обмежений доступ до ресурсів та соціальних програм.

Попередні оцінки, здійснені на основі податкових даних і вакансій на сайтах із пошуку роботи, свідчать про очікуване збільшення номінальної оплати праці. Дані про виплати зарплат на банківські картки також указують на зростання реальних доходів, особливо завдяки сповільненню інфляції. Соціальні виплати з бюджету та індексація пенсій продовжуватимуть підтримувати доходи населення.

Отже, поліпшення фінансового стану домогосподарств України відбувається під впливом таких чинників, як [10]:

1. *Поступове зростання трудових доходів*, що співвідноситься з активізацією економічної діяльності.

2. *Збільшення конкуренції між підприємствами за кваліфікованих працівників*, яке відбувається на тлі збільшеної економічної активності.

3. *Зростання виплат у бюджетному секторі*, включаючи виплати військовим, що призводить до певного поліпшення фінансового стану домогосподарств.

4. *Ріст номінальної заробітної плати*, на що вказують опосередковані оцінки, зокрема за податковими даними та вакансіями на сайтах із пошуку роботи.

5. *Збільшення реальної оплати праці*, що відображається у даних про виплати зарплат на банківські картки і пояснюється сповільненням інфляції.

6. *Соціальні виплати та індексація пенсій*, які продовжують надавати вагому підтримку доходам населення.

За результатами опитувань підприємств передбачається подальше зростання витрат на оплату праці, оскільки бізнес адаптується до умов високого ризику та зберігає фіскальну підтримку. Відновлення економіки призведе до збільшення попиту на робочу силу, особливо в секторах, де є нестача кваліфікованих праців-

ників. Підвищення реальних трудових доходів відновиться, але збережуться низькі темпи зростання через високу інфляцію та повільне поліпшення продуктивності.

Значна роль заробітної плати як основного джерела доходів населення України в період із січня 2022 р. до червня 2023 р. є важливим чинником економічної стабільності громадян. Однак попри деяке покращення фінансового стану цей період також підкреслив наявність соціальної уразливості серед частини населення.

Соціальна уразливість населення визначається різними чинниками, включаючи рівень доходів, доступ до робочих місць, інфляцію та інші економічні чинники. Підвищення заробітних плат і ринкова активність можуть поліпшити фінансовий стан громадян, проте існують деякі аспекти, які залишають частину населення в уразливі стані.

Наприклад, висока інфляція зменшує реальну купівельну спроможність навіть за збільшення заробітних плат. Поширена втрата робочих місць у зв'язку з військовим конфліктом призводить до безробіття і втрати доходів. Також важливо враховувати різницю у доходах між різними групами населення та доступ до соціальних програм і підтримки.

Таким чином, несвоєчасне або нерівномірне поліпшення фінансового стану може призводити до зростання соціальної уразливості серед деяких верств населення, підкреслюючи потребу в розробленні ефективних соціальних програм та стратегій для забезпечення сталого та рівномірного підвищення рівня життя всіх громадян [11].

На тлі вищезазначених коливань у рівні заробітної плати та росту соціальної вразливості в умовах війни інклюзивний ринок праці набуває особливої важливості. *Інклюзивний ринок праці* – це концепція, спрямована на створення та забезпечення рівних можливостей для всіх громадян незалежно від їхнього соціального, економічного та фізичного стану з метою повноцінної участі населення у процесах зайнятості, професійного розвитку та ринкових відносинах. Ця концепція покликана зменшити бар'єри та дискримінацію на ринку праці, підтримати різноманітність і сприяти включенню різних груп населення у суспільну й економічну активність [11; 12].

Інклюзивний ринок праці включає у себе кілька ключових аспектів, таких як забезпечення рівних можливостей; адаптація робочого оточення; сприяння різноманітності і включеності

різних груп населення; забезпечення можливостей для навчання та професійного росту; підвищення загального рівня соціального захисту; підтримка ветеранів і учасників бойових дій у пошуку роботи та їх реінтеграції у цивільне життя тощо (табл. 1).

Інклюзивний ринок праці може відігравати важливу роль у зниженні соціальної уразливості населення. Він створює додаткові можливості для громадян отримувати стабільний дохід незалежно від їхніх особистих характеристик чи стану здоров'я [12]. Це особливо важливо в умовах економічної нестабільності та військового конфлікту, коли деякі групи можуть бути особливо уразливими.

Досягнення інклюзивного ринку праці в Україні вимагає спільних зусиль уряду, бізнесу та громадського сектору. Заохочення бізнесу включати різні категорії працівників та забезпечення їх необхідними ресурсами для успішної зайнятості може стати ключовим кроком у забезпеченні сталого економічного росту і зменшенні соціальної уразливості населення.

Інклюзивні стратегії на ринку праці включають у себе комплекс заходів і політик, спрямованих на створення рівних можливостей для всіх громадян у сфері зайнятості та професійного розвитку. Серед стратегій, які варто впроваджувати для забезпечення інклюзивності на ринку праці, можна виокремити:

1. **Розширення доступу до освіти та навчання:** запровадження програм, спрямованих на забезпечення доступу до якісної освіти та навчання для всіх верств населення, а саме надання грантів, стипендій, проведення онлайн-курсів та впровадження інших ініціатив, що полегшують отримання освіти та підвищення кваліфікації.

2. **Програми професійного розвитку та перепідготовки:** створення програм перепідготовки працівників та розвитку у них нових навичок, зокрема проведення безкоштовних або субсидованих курсів та тренінгів, спрямованих на запити ринку праці.

3. **Сприяння самозайнятості та підприємництва:** підтримка осіб, які бажають створити власний бізнес або займатися самозайнятістю у формі фінансової допомоги, консультацій із підприємництва та спрощення процедур реєстрації підприємств.

4. **Робочі місця для уразливих груп:** створення спеціальних програм, спрямованих на інтеграцію уразливих груп на ринку праці.

Вплив інклюзивного ринку праці на соціальну уразливість

Показник	Опис впливу на соціальну уразливість	Приклади заходів і політик на користь інклюзивного ринку праці
Рівність можливостей	Забезпечує рівний доступ до праці для всіх груп населення, сприяючи включеності та зменшенню бар'єрів для зайнятості. Зменшує ризик дискримінації на робочому місці та покращує умови працевлаштування для осіб з обмеженими можливостями.	Упровадження антидискримінаційних законів, просвітницьких кампаній та підтримки в пошуку роботи.
Адаптація робочого оточення	Поліпшує умови праці для всіх працівників, включаючи осіб з інвалідністю, вагітних жінок, що зменшує їхню уразливість. Сприяє створенню безбар'єрних робочих місць та забезпеченню можливості балансу між роботою та особистим життям.	Створення доступних робочих місць, надання адаптивних технологій та навчання персоналу щодо інклюзивного середовища.
Різноманітність	Сприяє інноваціям та різноманітності думок, що, своєю чергою, сприяє кращим рішенням і більш стійкому розвитку. Забезпечує більш рівний розподіл можливостей серед різних категорій населення.	Програми фінансової підтримки для стартапів та бізнесів, що належать представникам різних груп.
Професійний розвиток	Надає можливість навчання та професійного росту для всіх працівників, що підвищує їхню конкурентоспроможність на ринку праці. Сприяє збереженню та розвитку навичок і компетенцій робітників, що збільшує їхню здатність адаптуватися до змін у робочому середовищі.	Програми навчання та перепідготовки, курси підвищення кваліфікації та доступ до менторів і кар'єрного консультування.
Соціальний захист	Зменшує ризик бідності та соціальної уразливості, забезпечуючи стабільний дохід та доступ до соціальних послуг для всіх працівників. Підвищує загальний рівень соціального захисту та допомагає зменшити розрив у соціальних стандартах між різними групами населення.	Політика соціального страхування, субсидії для осіб із низькими доходами, допомога у пошуку роботи та медична допомога.
Працевлаштування та реінтеграція ветеранів і учасників бойових дій	Забезпечує підтримку ветеранів і учасників бойових дій у пошуку роботи та їх реінтеграції у цивільне життя.	Програми професійної перепідготовки, квоти на робочі місця для ветеранів та психологічна підтримка.

Джерело: сформовано авторами

5. Антидискримінаційні заходи: упровадження законодавчих та практичних заходів для боротьби з дискримінацією на робочому місці.

6. Соціальні заходи для робітників: надання соціальних пільг та підтримки для робітників у разі втрати робочого місця або тимчасової непрацездатності.

Упровадження інклюзивних стратегій на ринку праці сприятиме підвищенню доходів населення та зменшенню ризику уразливості в економічному вимірі. Важливим є не лише розроблення таких стратегій, а й їх реалізація через партнерство між урядовими органами, бізнесом та громадськими організаціями для досягнення сталої інклюзивності на ринку праці в Україні [13].

Дослідження показують, що країни з розвинутим інклюзивним ринком праці мають більш стабільну соціальну сферу і менший рівень бідності серед населення [14; 15]. Це свідчить про те, що інклюзивний підхід до ринку праці може стати ефективним інструментом у зменшенні соціальної уразливості.

Україна також може виграти від упровадження інклюзивних практик на ринку праці, спрямованих на забезпечення доступу до робочих місць для всіх груп населення. Це допоможе поліпшити фінансове становище населення та забезпечити більш стійку економіку в умовах складних економічних та соціальних викликів.

Висновки. Отримані результати дослідження та аналізу структури доходів населення, ролі

заробітної плати у формуванні доходів, а також впливу війни на соціальну вразливість населення України вказують на значущі виклики і можливості для соціально-економічного розвитку країни. На підставі результатів дослідження та аналізу сучасної економічної ситуації в Україні можемо зробити низку висновків, що стосуються структури доходів населення, ролі заробітної плати, соціальної уразливості та інклюзивного ринку праці:

1. У реаліях сучасної України заробітна плата залишається основним джерелом доходів для більшості населення. Коливання середньомісячної зарплати вказують на складну ситуацію, яка впливає на фінансову стабільність громадян. У таких умовах важливою залишається роль держави в забезпеченні соціальної підтримки та реформуванні економіки для підвищення продуктивності та створення нових робочих місць. Також необхідно продовжувати інвестувати в освіту та навчання, щоб підтримувати кваліфіковану робочу силу та забезпечувати більше можливостей для населення в умовах економічної нестабільності.

2. Війна в Україні посилює соціальну уразливість населення, спричиняючи економічні виклики та загрози благополуччю громадян. Ця ситуація вимагає комплексного соціального захисту, спрямованого на підтримку та захист уразливих груп населення.

3. Зміни на ринку праці в 2023 р. були викликані численними чинниками, включаючи вплив війни на економіку країни. Ці зміни підкреслюють важливість не лише стабільності ринку праці, а й соціального захисту населення та розвитку інклюзивного ринку праці як стратегічних напрямів для забезпечення благополуччя та стійкості українського суспільства.

4. Інклюзивний ринок праці може відігравати важливу роль у зменшенні соціальної уразливості та підвищенні доходів населення України. Результати досліджень показують, що інклюзивність на ринку праці сприяє рівності можливостей, адаптації робочого оточення, різноманітності та професійному розвитку, що робить ринок праці більш включеним та доступним для всіх громадян.

У зв'язку із цим для забезпечення стабільності та благополуччя населення України важливо впроваджувати конкретні заходи, такі як:

– розширення програм навчання та професійної підготовки для всіх категорій населення;

– заохочення бізнесу до створення робочих місць для різних груп працівників, включаючи ветеранів та осіб з інвалідністю;

– підтримка інновацій та розвитку малих підприємств, що може створювати нові можливості для зайнятості;

– політика соціального захисту, спрямована на підтримку громадян у важких життєвих ситуаціях.

Ці кроки сприятимуть підвищенню соціальної стабільності та зменшенню соціальної уразливості населення в умовах війни та економічних труднощів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Юрчик Г.М., Самолюк Н.М. Доходи населення: теоретичний аспект, структурно-динамічні особливості формування в Україні. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування*, 2022. № 4(100). С. 222–240.

2. Вдовин М., Зомчак Л., Міщук Т. Аналітика сучасного стану добробуту населення України. *Економіка та суспільство*. 2021. № 39. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-77> (дата звернення: 15.09.2023).

3. Бервено О.В. Регулювання доходів населення в умовах глобалізації. *Promising ways of solving scientific problems: The IX International Scientific and Practical Conference*. December 26–28, Belgium, Brussels. 235 p. P. 38–41.

4. Пащенко О.В., Жарікова О.Б., Олійник Л.А. Доходи як один із факторів добробуту населення України: сучасний стан. *Біоекономіка і аграрний бізнес*. 2022. Т. 13. № 2. URL: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/bioeconomy/article/download/16346/14552> (дата звернення: 15.09.2023).

5. Шинкарук Л., Власенко Ю., Герашенко В. Сучасні проблеми розподілу доходів і ринку праці в контексті інклюзивного зростання. *Вісник економіки*. 2020. № 1. С. 21–32.

6. Міщенко С.О., Капранова Л.Г. Інклюзивний регіональний розвиток ринку праці України в умовах трудової волатильності – післявоєнний підхід. *Економіка і організація управління*. 2022. № 4(48). С. 76–82.

7. Смельяненко Л., Дзензелюк К. Упровадження публічної політики розвитку інклюзивного ринку праці в Україні. *Інклюзивний вектор трансформації ринку праці в Україні : круглий стіл «Публічне управління економікою України в умовах загроз»*. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/197277707.pdf> (дата звернення: 15.09.2023).

8. Витрати і ресурси домогосподарств України : статистичний збірник. 2021. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 15.09.2023).

9. Дані про розмір середньої заробітної плати для обчислення пенсії. *Пенсійний фонд*. URL: <https://www.pfu.gov.ua/statystyka/pokazniki-serednoyi-zarobitnoyi-plat/> (дата звернення: 15.09.2023).

10. Фінансовий стан ДГ на другий рік війни. *Інститут економічних досліджень та політичних консультацій*. URL: <http://www.ier.com.ua/ua/institute/news?pid=7266> (дата звернення: 15.09.2023).

11. Економіка добробуту: регулювання доходів населення та розвиток ринку праці : монографія / Н.В. Павліха та ін. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 212 с. ISBN 978-966-940-435-0.

12. Цимбалюк І.О. Сучасні проблеми державного регулювання доходів населення та їх диференціації. *Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством* : матеріали X Міжнар. наук.-практ. конф., 22–23 червня 2018 р. / відп. ред. І.Б. Садовська. Луцьк : ПВВ Луцького НТУ, 2018. С. 90–92.

13. Pavlikha N.V., Tsybaliuk I.O., Kovshun N.E., Kotsan L.M. Conceptual Transformation Principles Of The

Income Regulation System In Ukraine [Концептуальні принципи трансформації системи регулювання доходів населення в Україні]. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2018. Т. 2. № 25. С. 317–324.

14. Pavlikha N., Tsybaliuk I., Uniga O. Labour market development features in the European Union [Особенности развития рынка труда в Европейском Союзе]. *The economy of Bulgaria and the European Union in the global word*. Management, marketing and entrepreneurship, corporate control and business development in Bulgaria and in the EU. Collective Monographs of Scientific Articles. Sofia, 2018. P. 127–138.

15. Павліха Н., Цимбалюк І., Уніга О. Розвиток та регулювання ринку праці прикордонного регіону : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 223 с.

ANALYSIS OF INCOME STRUCTURE OF THE POPULATION AND THE ROLE OF THE INCLUSIVE LABOR MARKET IN REDUCING SOCIAL VULNERABILITY

Irina Tsybaliuk

Doctor of Economics, Professor at the Department of Management

Lesya Ukrainka Volyn National University, 13 Voli ave., Lutsk, Ukraine, 43025, tsybaliuk.iren@vnu.edu.ua

ORCID: 0000-0003-0506-2262

Natalia Pavlikha

Doctor of Economics, Professor at the Department of International Economic Relations and Project Management

Lesya Ukrainka Volyn National University, 13 Voli ave., Lutsk, Ukraine, 43025, nataliia.pavlikha@vnu.edu.ua

ORCID: 0000-0001-5191-242X

The article provides an analysis of the income structure of Ukraine's population, identifying key sources of income formation and dynamics prior to the onset of the war. The primary goal is a scientific analysis of the structure and sources of income formation of the population to justify strategies and pathways for reducing social vulnerability through the creation of an inclusive labor market. The dynamics of income structure indicators are analyzed, highlighting the significant role of wages in ensuring the financial stability of the population. It is noted that in 2023, there was a consistent increase in average monthly wages, indicating a certain stability in the labor market situation after previous fluctuations. This was attributed to increased economic activity, heightened competition among businesses for qualified workers, increased budgetary sector payouts, and the influence of socio-economic policies. However, it is revealed that the military conflict has negatively affected the well-being of the population, exacerbating their social vulnerability. Despite the country's ability to adapt to critical conditions, threats to social vulnerability persist. Factors contributing to improving the financial situation of Ukrainian households are identified, but it is emphasized that untimely or uneven improvement in financial status may lead to an increase in social vulnerability among specific population groups. The necessity of developing and implementing effective social programs and strategies to ensure sustainable and equitable improvement in the standard of living for all citizens is emphasized. It is emphasized that the war in Ukraine intensifies the social vulnerability of the population, necessitating comprehensive social protection aimed at supporting and protecting vulnerable groups. It is argued that an inclusive labor market can play a crucial role in reducing social vulnerability and increasing the income of Ukraine's population. Specific measures are proposed, such as expanding education programs, encouraging businesses to create jobs for various groups of workers, supporting innovation and small businesses, and implementing social protection policies aimed at assisting citizens in difficult life situations. It is asserted that the proposed measures will contribute to increased social stability and reduced social vulnerability of the population in the face of war and economic challenges.

Key words: income structure, sources of income, income analysis, inclusive labor market, social vulnerability, wages, economic stability, war in Ukraine, strategies, labor market, economic challenges.

REFERENCES

1. Yurchyk, H.M., & Samoliuk, N.M. (2022). Dokhody naseleynya: teoretychnyy aspekt, strukturno-dynamichni osoblyvosti formuvannya v Ukrayini [Income of the Population: Theoretical Aspect, Structural-Dynamic Features of Formation in Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu vodnoho hospodarstva ta pryrodokorystuvannya*, (4(100)), 222–240. [in Ukrainian].
2. Vdovyn, M., Zomchak, L., & Mishchuk, T. (2021). Analitika suchasnoho stanu dobrobutu naseleynya Ukrayiny [Analysis of the Current State of Welfare of the Population of Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (39). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-77> (accessed September 15, 2023). [in Ukrainian].
3. Berven, O.V. (2022). Rehulyuvannya dokhodiv naseleynya v umovakh hlobalizatsiyi [Regulation of Population Income in the Conditions of Globalization]. *Promising Ways of Solving Scientific Problems: The IX International Scientific and Practical Conference*, 38–41. [in Ukrainian].
4. Pashchenko, O.V., Zharykova, O.B., & Oliynyk, L.A. (2022). Dokhody yak odyin iz faktoriv dobrobutu naseleynya Ukrayiny: suchasnyy stan [Income as One of the Factors of Population Welfare in Ukraine: Current State]. *Bioekonomika i ahrarynyy biznes*, 13(2). Retrieved from: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/bioeconomy/article/download/16346/14552> (accessed September 15, 2023). [in Ukrainian].
5. Mazur, M., & Sirenko, K. (2022). Statystychna otsinka mizhrehionalnoyi dyferentsiatsiyi dokhodiv naseleynya [Statistical Assessment of Interregional Income Differentiation]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (45). Retrieved from: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-57> (accessed September 15, 2023). [in Ukrainian].
6. Mishchenko, S.O., & Kapranova, L.H. (2022). Inklyuzyvnyy rehionalnyy rozvytok rynku pratsi Ukrayiny v umovakh trudovoyi resursnoyi volatylnosti – pislyavoyennyi pidkhid [Inclusive Regional Development of the Labor Market in Ukraine in the Conditions of Labor Resource Volatility – Post-War Approach]. *Ekonomika i orhanizatsiya upravlinnya*, 4(48), 76–82. [in Ukrainian].
7. Yemelyanenko, L., & Dzenzelyuk, K. (No date). Vprovadzhennya publichnoyi polityky rozvytku inklyuzyvnoho rynku pratsi v Ukrayini [Implementation of Public Policy for the Development of an Inclusive Labor Market in Ukraine]. *Inclusive Vector of Labor Market Transformation in Ukraine: Round Table «Public Management of the Economy of Ukraine in the Face of Threats»*. Retrieved from: <https://core.ac.uk/download/pdf/197277707.pdf> (accessed September 15, 2023). [in Ukrainian].
8. Derzhavna sluzhba statystyky. (2021). Vytraty i resursy domohospodarstv Ukrayiny. *Statystychnyy zbirnyk [Expenditures and Resources of Households in Ukraine. Statistical Compilation]*. Retrieved from: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed September 15, 2023).
9. Finansovyy stan DG na druhyy rik viyny. Instytut ekonomichnykh doslidzhen ta politychnykh konsultatsiy. Retrieved from: <http://www.ier.com.ua/ua/institute/news?pid=7266> (accessed September 15, 2023).
10. Pensiynny fond. (2023). Dani pro rozmir serednoyi zarobitnoyi platy dlya obchyslennya pensiyi [Data on the Average Wage for Pension Calculation]. Retrieved from: <https://www.pfu.gov.ua/statystyka/pokazniki-serednoyi-zarobitnoyi-plat/> (accessed September 15, 2023).
11. Pavlikha, N.V., Tymbaliuk, I.O., Uniga, O.V., Kotsan, L.M., & Savchuk, A.Yu. (2022). *Ekonomika dobrobutu: rehulyuvannya dokhodiv naseleynya ta rozvytok rynku pratsi [Economics of Welfare: Regulation of Income and Labor Market Development]*. Lutsk: Vezha-Druk. ISBN 978-966-940-435-0 [in Ukrainian].
12. Tymbaliuk, I.O. (2018). Suchasni problemy derzhavnoho rehulyuvannya dokhodiv naseleynya ta yikh dyferentsiatsiyi [Current Problems of State Regulation of Income and Their Differentiation]. In *Suchasni kryzovi yavyshecha v ekonomitsi ta problemy oblikovoho, kontrolnoho ta analitychnoho zabezpechennya upravlinnya pidpryemstvom: materialy Kh Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi* (pp. 90–92). Lutsk: RVV Lutskoho NTU. [in Ukrainian].
13. Pavlikha, N.V., Tymbaliuk, I.O., Kovshun, N.E., & Kotsan, L.M. (2018). *Conceptual Transformation Principles Of The Income Regulation System In Ukraine. Finansovo-kredytna diyalnist: problemy teorii ta praktyky*, 2(25), 317–324.
14. Pavlikha, N., Tymbaliuk, I., & Uniga, O. (2018). *Labour market development features in the European Union. The economy of Bulgaria and the European Union in the global word. Management, marketing and entrepreneurship, corporate control and business development in Bulgaria and in the EU. Collective Monographs of Scientific Articles*, 127–138.
15. Pavlikha, N., Tymbaliuk, I., & Uniga, O. (2018). *Development and Regulation of the Border Region Labor Market [Development and Regulation of the Border Region Labor Market]*. Lutsk: Vezha-Druk. [in Ukrainian].

Стаття надійшла 26.08.2023